

The Effectiveness of Reality Therapy on Spiritual Intelligence, Wisdom and Creativity of Elementary School Female Students of Tehran City

1. Sajedeh Fazeli Shahroudi : PhD Student in Educational Psychology, Department of Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
 2. Fariborz Dortaj *: Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Science, University of Allameh Tabataba'i, Tehran, Iran
 3. Kamran Sheivandi Cholicheh : Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Science, University of Allameh Tabataba'i, Tehran, Iran
 4. Noor Ali Farrokhi : Professor, Department of Measurement and Measurement, Allameh Tabataba'ei University, Tehran, Iran
 5. Fatemeh Ghaemi : Associate Professor, Department of Ministry of Health, Treatment and Medical, Tehran, Iran
- *Corresponding Author's Email: dortaj@atu.ac.ir

Received: 2025-10-28

Revised: 2025-11-13

Accepted: 2026-02-14

Published: 2026-02-24

Abstract

Introduction and Aim: Efforts to improve the psychological characteristics of elementary school students are of great importance, and it seems that reality therapy is effective in this regard. Therefore, the aim of the present research was determine the effectiveness of reality therapy on spiritual intelligence, wisdom, and creativity of elementary school female students of Tehran city.

Methodology: This research was a quasi-experimental study with a pre-test and post-test design with a control group. The population of the present research was all elementary school female students in the sixth district of Tehran City's Education in the 2024-5 academic years. The sample size was considered 30 people, which were selected using the available sampling method and randomly assigned to two equal groups, including the experimental and control groups. The experimental group underwent 10 sessions of 60 minute by reality therapy, and the control group during this period did not receive any intervention. The instruments of the present research included the Spiritual Intelligence Questionnaire (Abdollahzadeh et al., 2009), Wisdom Assessment Scale (Salmani Ardani et al., 2021), and Creativity Questionnaire (Torrance, 1974). The data of this study were analyzed using the univariate analysis of covariance method in SPSS version 25 software at a significance level of 0.05.

Findings: The results of the present research indicated that reality therapy increased spiritual intelligence ($F=8.83$, $P<0.006$), wisdom ($F=25.07$, $P<0.001$), and creativity ($F=22.78$, $P<0.001$) in elementary school female students.

Conclusion: According to the above findings, it is suggested that counselors and therapists use the reality therapy method to increase the spiritual intelligence, wisdom, and creativity of elementary school female students.

Keywords: Reality Therapy, Spiritual Intelligence, Wisdom, Creativity, Elementary School Female Students.

How to Cite: Fazeli Shahroudi, S., Dortaj, F., Sheivandi Cholicheh, K., Farrokhi, N. A., & Ghaemi, F. (2026). The Effectiveness of Reality Therapy on Spiritual Intelligence, Wisdom and Creativity of Elementary School Female Students of Tehran City. *Psychology of Motivation, Behavior, and Health*, 4(2), 1-12.

Copyright: © 2025 by the authors. Published under the terms and conditions of Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

Extended Abstract

Introduction and Aim

Students are the most important element of the education system, and their academic, personal, and psychological success is one of the most important goals of the education system in any society (Hageman & Lynch, 2026). One of the characteristics that needs to be examined in students is spiritual intelligence (Ma et al., 2022). Spiritual intelligence is the capacity and ability of a person to understand the meaning of life and the relationship of an individual with the world around them, which results from reliance on God or a higher power and a secure attachment to God (Oyewunmi et al., 2023). By creating a kind of spiritual worldview, this intelligence explains the ultimate goal of life and shows the path of movement and the ultimate destination of man (Fidelis et al., 2024). Spiritual intelligence refers to a set of abilities, capacities, and resources whose application in real life plays an effective role in adapting and adapting to the external environment (Nilsson, 2024). Spiritual intelligence, while reducing stress, worry, and anxiety, increases physical and mental health, happiness, hope, mutual understanding, peace of mind, and life satisfaction (Al-Madadha et al., 2026).

Another characteristic that needs to be examined in students is wisdom (Mashami et al., 2025). Wisdom, as a relatively new field, refers to the ability to evaluate life based on deep concepts that are the result of knowledge and wisdom and their creative combination (Lindbegh et al., 2022). This construct is defined as cognitive knowledge and deep understanding and insight that is a combination of considering one's own interests in interaction with the interests and well-being of others (Millhollin et al., 2025). Wisdom is the highest level of thinking, and humans become closer to the world of meaning by leaving other levels behind (Gluck et al., 2020). Wisdom consists of three cognitive, reflective, and emotional dimensions. The cognitive dimension indicates the desire to know the truth and achieve a deep understanding of life. The reflective dimension indicates self-examination, self-awareness, and the ability to observe phenomena from different angles. The emotional dimension indicates the presence of positive emotions such as empathy and compassion and the absence of negative emotions such as sadness and discomfort (Lu et al., 2022).

Another characteristic that needs to be examined in students is creativity (Redo et al., 2021). Creativity is the highest mental process that plays a prominent role in

the all-round growth and development of humans and the flourishing of capabilities (Morgan et al., 2025). The creativity construct has cognitive, motivational, and behavioral dimensions, the cognitive dimension of which is related to the existence of divergent thinking and the ability to produce new and flexible ideas, the motivational dimension is related to internal motivations and incentives, and the behavioral dimension is related to specific artistic and motor skills and abilities (Pesce & Tocci, 2024). This construct plays a vital role in the improvement and evolution of human life and is an important factor for the survival of societies in a highly competitive environment full of different and diverse issues and problems (Perchtold-Stefan et al., 2023).

One of the methods of improving psychological characteristics is reality therapy method (Rumzie & Figura, 2024). In this therapeutic method, by removing the individual's attention and focus from uncontrollable events and paying attention and focusing on controllable events with the help of positive internal dialogue, the individual reduces negative and ineffective cognitions and emotions and increases positive and effective cognitions and emotions (Chow et al., 2021). The reality therapy method is based on Glasser's choice theory (1986), which emphasizes five needs, including the need for belonging and social interest, the need for power and advancement, the need for freedom, the need for fun, and the need for survival (Toh et al., 2025). The goal of reality therapy is to motivate the client to take practical steps to change the current situation; when the client realizes that his behavior and performance are not in line with his desires and goals and to use appropriate alternative behaviors and performances (Rajendram et al., 2022).

Today's students are the future builders of society, and accordingly, appropriate therapeutic methods should be used to improve and enhance their spiritual intelligence, wisdom, and creativity. One of the most effective methods in this regard is reality therapy. Reality therapy is a therapeutic method for accepting personal responsibility and trying to control oneself, and although relatively many studies have indicated its effectiveness, very few studies have been conducted on its effectiveness on spiritual intelligence, wisdom, and creativity, and there are many gaps in this field. Therefore, the aim of the present research was determine the effectiveness of reality therapy on spiritual intelligence, wisdom, and creativity of elementary school female students of Tehran city.

Methodology

This research was a quasi-experimental study with a pre-test and post-test design with a control group. The population of the present research was all elementary school female students in the sixth district of Tehran City's Education in the 2024-5 academic years. The sample size was considered 30 people, which were selected using the available sampling method and randomly assigned to two equal groups, including the experimental and control groups.

In this study, the inclusion criteria included Iranian citizenship and residence in District 6 of Tehran, being 10-12 years old, having no history of mental disorders or taking psychiatric medications, having normal intelligence based on their academic records, having no physical illness, and willingness to participate in the research and having their parents sign a consent form to participate in the research. Also, the exclusion criteria included missing more than one session, not cooperating and completing assigned homework, disrupting the process of holding intervention sessions despite written warnings, and declaring unwillingness to continue cooperation by the students or their parents.

The experimental group underwent 10 sessions of 60 minute by reality therapy, and the control group

during this period did not receive any intervention. The instruments of the present research included the Spiritual Intelligence Questionnaire (Abdollahzadeh et al., 2009), Wisdom Assessment Scale (Salmani Ardani et al., 2021), and Creativity Questionnaire (Torrance, 1974). The data of this study were analyzed using the univariate analysis of covariance method in SPSS version 25 software at a significance level of 0.05.

Findings

The results of the present research indicated that reality therapy increased spiritual intelligence ($F=8.83$, $P<0.006$), wisdom ($F=25.07$, $P<0.001$), and creativity ($F=22.78$, $P<0.001$) in elementary school female students.

Discussion and Conclusion

According to the above findings of this study on the effectiveness of reality therapy in increasing spiritual intelligence, wisdom, and creativity of elementary school female students, it is suggested that counselors and therapists use the reality therapy method to increase the spiritual intelligence, wisdom, and creativity of elementary school female students.

اثربخشی واقعیت درمانی بر هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش آموزان دختر ابتدایی شهر تهران

۱. ساجده فاضلی شهرودی¹: دانشجوی دکتری تخصصی روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 ۲. فریبرز درتاج^{2*}: استاد، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
 ۳. کامران شیوندی چلیچه³: استادیار، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
 ۴. نور علی فرخی⁴: استاد، گروه سنجش و اندازه‌گیری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
 ۵. فاطمه قائمی⁵: دانشیار، گروه آموزشی پیوند و بیماری معاونت درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تهران، ایران
- *ایمیل نویسنده مسئول: dortaj@atu.ac.ir

انتشار: ۱۴۰۴/۱۲/۰۵

پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۵

بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۲۵

دریافت: ۱۴۰۴/۰۸/۰۶

چکیده

مقدمه و هدف: تلاش برای بهبود ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان ابتدایی اهمیت زیادی دارد و به نظر می‌رسد که واقعیت درمانی در این زمینه موثر واقع شود. بنابراین، هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی واقعیت درمانی بر هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی شهر تهران بود.

روش‌شناسی: این پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون همراه با گروه کنترل بود. جامعه پژوهش حاضر همه دانش‌آموزان دختر ابتدایی منطقه شش آموزش و پرورش شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۴ بودند. حجم نمونه ۳۰ نفر در نظر گرفته شد که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه مساوی شامل گروه‌های آزمایش و کنترل جایگزین شدند. گروه آزمایش ۱۰ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای تحت واقعیت درمانی قرار گرفت و در این مدت گروه کنترل هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد. ابزارهای پژوهش حاضر شامل پرسشنامه هوش معنوی (عبدالله‌زاده و همکاران، ۱۳۸۸)، مقیاس سنجش خردمندی (سلمانی اردانی و همکاران، ۱۳۹۹) و پرسشنامه خلاقیت (تورنس، ۱۹۷۴) بودند. داده‌های این پژوهش با روش تحلیل کوواریانس تک‌متغیری در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ در سطح معناداری ۰/۰۵ تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن بود که واقعیت درمانی باعث افزایش هوش معنوی ($F=8/83, P<0/006$)، خرد ($F=25/07, P<0/001$) و خلاقیت ($F=22/78, P<0/001$) در دانش‌آموزان دختر ابتدایی شد.

نتیجه‌گیری: طبق یافته‌های فوق، پیشنهاد می‌شود که مشاوران و درمانگران از روش واقعیت درمانی برای افزایش هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی استفاده نمایند.

کلیدواژه‌گان: واقعیت درمانی، هوش معنوی، خرد، خلاقیت، دانش‌آموزان دختر ابتدایی.

نحوه استناددهی: فاضلی شهرودی، ساجده؛ درتاج، فریبرز؛ شیوندی چلیچه، کامران، فرخی، نور علی و قائمی، فاطمه. (۱۴۰۵). اثربخشی واقعیت درمانی بر هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی شهر تهران. *روان‌شناسی انگیزش، رفتار و سلامت*، ۱۲(۲)، ۱-۱۲.

مجاز و حق نشر: © ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC) صورت گرفته است. (4.0)

مقدمه

دانش‌آموزان یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های هر جامعه‌ای هستند که نقش مهم و موثری در رشد و توسعه آینده جامعه دارند (Stinson et al., 2025). دانش‌آموزان مهم‌ترین عنصر نظام آموزش و پرورش هستند و موفقیت تحصیلی، شخصیتی و روان‌شناختی آنها یکی از مهم‌ترین هدف‌های نظام آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای می‌باشد (Hageman & Lynch, 2026). یکی از ویژگی‌های نیازمند بررسی در دانش‌آموزان، هوش معنوی است (Ma et al., 2022). معنویت در حوزه‌ها و فرهنگ‌های مختلف تعریف‌های متفاوتی دارد و برخی معنویت را با توجه به هدف‌های آن و برخی دیگر با توجه به تجربه‌های فردی و اجتماعی تعریف کردند (Song et al., 2026). هوش معنوی ظرفیت و توانمندی انسان برای درک معنای زندگی و رابطه فرد با دنیای اطراف می‌باشد که ناشی از تکیه به خدا و یا یک قدرت برتر و دلبستگی ایمن به خدا است (Oyewunmi et al., 2023). این هوش با ایجاد نوعی جهان‌بینی معنوی باعث تبیین هدف نهایی زندگی می‌شود و مسیر حرکت و مقصد نهایی انسان را نشان می‌دهد (Fidelis et al., 2024). هوش معنوی نوعی هوش غائی است که مسائل معنایی و ارزشی را به ما نشان می‌دهد و مستلزم توانمندی‌هایی است که از موضوع‌های معنوی برای سازگاری و دستیابی به پیامدهای ارزشمند و معنا محور استفاده می‌کند (Yin & Liu et al., 2025). این هوش به مجموعه‌ای از توانایی‌ها، ظرفیت‌ها و منابع اشاره دارد که کاربست آنها در زندگی واقعی نقش موثری در سازگاری و انطباق‌پذیری با محیط زندگی دارد (Nilsson, 2024). هوش معنوی ضمن کاهش استرس، نگرانی و اضطراب باعث افزایش سلامت جسمی و روانی، شادی، امیدواری، درک متقابل، آرامش خاطر و رضایت از زندگی می‌شود (Al-Madadha et al., 2026).

یکی دیگر از ویژگی‌های نیازمند بررسی در دانش‌آموزان، خرد است (Mashami et al., 2025). در دهه‌های اخیر بررسی و پژوهش درباره خرد و خردمندی در میان روان‌شناسان رشد و گسترش زیادی یافته و به مفهومی گسترده تبدیل شده است (Chen et al., 2022). خرد یا خردمندی به‌عنوان یک حوزه نسبتاً جدید به قابلیت ارزیابی زندگی بر اساس مفاهیم عمیق اشاره دارد که نتیجه دانش و خرد و ترکیب

خلاقانه آنها می‌باشد (Lindbeigh et al., 2022). این سازه به‌عنوان دانش شناختی و درک و بینش عمیق تعریف می‌شود که تلفیقی از لحاظ کردن منافع فردی در تعامل با منافع و رفاه دیگران است (Millhollin et al., 2025). خرد به‌عنوان عالی‌ترین مرتبه تفکر می‌باشد و انسان با پشت سر گذاشتن سایر مراتب آن به عالم معنا نزدیک‌تر می‌شود (Gluck et al., 2020). خرد یکی از ویژگی‌های چندبعدی مثبت شامل یکپارچگی خود، رشدیافتگی، مهارت‌های میان‌فردی، قضاوت و ارزیابی و درک منحصر به فرد از زندگی است که به گرایش‌ها و ویژگی‌های روان‌شناختی جهت بهبود و ارتقای بهزیستی فردی و اجتماعی اشاره دارد (Brudek et al., 2023). خرد شامل سه بعد شناختی، تأملی و عاطفی است که بعد شناختی نشان‌دهنده میل به دانستن حقیقت و رسیدن به درک عمیق از زندگی، بعد تأملی نشان‌دهنده خودآزمایی، خودآگاهی و توانمندی مشاهده پدیده‌ها از زاویه‌های مختلف و بعد عاطفی نشان‌دهنده وجود احساس‌های مثبت مثل همدلی و شفقت و عدم وجود احساس‌های منفی مانند غم و ناراحتی می‌باشد (Lu et al., 2022).

یکی دیگر از ویژگی‌های نیازمند بررسی در دانش‌آموزان، خلاقیت است (Redo et al., 2021). خلاقیت عالی‌ترین فرآیند ذهنی می‌باشد که نقش برجسته‌ای در رشد و توسعه همه‌جانبه انسان و شکوفایی توانمندی‌ها دارد (Morgan et al., 2025). خلاقیت توانمندی تولید ایده‌های مفید، مرتبط مناسب، بدیع و نوین از طریق درک روابط جدید و اندیشه‌های غیرمعمول و فاصله‌گیری از افکار و باورهای قدیمی می‌باشد (Holm-Hadulla et al., 2021). سازه خلاقیت دارای ابعاد شناختی، انگیزشی و رفتاری است که بعد شناختی ناظر بر وجود تفکر واگرا و توانمندی تولید ایده‌های جدید و انعطاف‌پذیر می‌باشد، بعد انگیزشی با انگیزه‌ها و مشوق‌های درونی مرتبط است و بعد رفتاری ناظر بر امور و توانمندی‌های خاص هنری و حرکتی می‌باشد (Pesce & Tocci, 2024). این سازه به‌عنوان یک مفهوم کلیدی پیچیده ترکیبی از قدرت ابتکار، سیالی، انعطاف‌پذیری و بسط است (Gerver et al., 2023). خلاقیت به‌عنوان توانمندی خلق ایده‌ها و تولیدهای جدید تعریف و سبب تغییرهای سریع و زیاد در سطوح اجتماعی، هنری و علمی می‌شود (Zhou et al., 2022). خلاقیت نقش حیاتی در بهبود و تکامل زندگی انسان دارد و عاملی مهم برای

بقای جوامع در محیط پرقاب و پر از مسئله‌ها و مشکل‌های مختلف و متنوع می‌باشد (Perchtold-Stefan et al., 2023).

یکی از روش‌های بهبود ویژگی‌های روان‌شناختی، روش واقعیت‌درمانی است (Rumzie & Figura, 2024). در این روش درمانی فرد با برداشتن توجه و تمرکز خود از رویدادهای غیرقابل کنترل و توجه و تمرکز بر رویدادهای قابل کنترل با کمک گفتگویی درونی مثبت سبب کاهش شناخت‌ها و هیجان‌های منفی و ناکارآمد و افزایش شناخت‌ها و هیجان‌های مثبت و کارآمد می‌شود (Chow et al., 2021). روش واقعیت‌درمانی مبتنی بر نظریه انتخاب Glasser (1986) است که در آن بر پنج نیاز شامل نیاز به تعلق خاطر و علاقه اجتماعی، نیاز به قدرت و پیشرفت، نیاز به آزادی، نیاز به تفریح و نیاز به بقا تاکید می‌شود (Toh et al., 2025). بر اساس این نظریه رفتار انسان مبتنی بر انتخاب‌های او است و این امکان را برای فرد فراهم می‌آورد که فرد خواسته‌ها، نیازها و رفتارهای خود را مورد ارزیابی قرار دهد و در جهت تحقق آنها برنامه‌ریزی کند و گام بردارد (Abou et al., 2020). هدف واقعیت‌درمانی برانگختن مراجع به اقدام‌های عملی جهت تغییر شرایط کنونی است؛ زمانی که مراجع متوجه می‌شود که رفتار و عملکردش متناسب به خواسته‌ها و هدف‌های او نیست و از رفتارها و عملکردهای مناسب جایگزین استفاده نماید (Rajendram et al., 2022). روش واقعیت‌درمانی به‌دنبال آن است که فرد متوجه شود که وضعیت کنونی را خود انتخاب کرده و باید مسئولیت آن را بپذیرد و به‌دنبال تغییر و بهبود آن برای دستیابی به یک وضعیت مطلوب باشد. بنابراین، این روش درمانی به افراد یادمی‌دهد که مسئولیت زندگی خود را بپذیرند و باور داشته باشند که خودشان تعیین‌کننده سرنوشت خود هستند (Wiederhold & Weiderhold, 2025).

بررسی‌ها حاکی از آن است که درباره اثربخشی واقعیت‌درمانی بر هوش معنوی، خرد و خلاقیت پژوهش‌های بسیار اندکی انجام شده است. برای نمونه، نتایج پژوهش Abdollahzadeh (2020) حاکی از آن بود که واقعیت‌درمانی به شیوه گروهی باعث افزایش هوش اخلاقی و سازگاری تحصیلی در دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه شد. Imanifar & Mahmoudi (2020) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که واقعیت‌درمانی باعث افزایش کیفیت زندگی و معنای

زندگی در زنان مطلقه سرپرست خانوار شد. نتایج پژوهش Zahedi et al (2021) نشان داد که واقعیت‌درمانی باعث افزایش توانمندی‌های منش از جمله تعالی در زنان نابارور شد. علاوه بر آن، Emadian et al (2018) در پژوهشی گزارش کردند که واقعیت‌درمانی باعث افزایش خلاقیت و خودکارآمدی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شد.

دانش‌آموزان امروز همان آینده‌سازان جامعه هستند و بر همین اساس باید از روش‌های درمانی مناسبی جهت بهبود و ارتقای هوش معنوی، خرد و خلاقیت آنها بهره برد که یکی از روش‌های احتمالاً موثر در این زمینه، روش واقعیت‌درمانی است. واقعیت‌درمانی یکی از روش‌های درمانی برای پذیرش مسئولیت شخصی و تلاش برای کنترل خود است و با اینکه پژوهش‌های نسبتاً زیادی حاکی از اثربخشی آن بودند، اما پژوهش‌های بسیار اندکی درباره اثربخشی آن بر هوش معنوی، خرد و خلاقیت انجام شده و در این زمینه خلأهای بسیاری وجود دارد. بنابراین، هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی شهر تهران بود.

روش‌شناسی

این پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون همراه با گروه کنترل بود. جامعه پژوهش حاضر همه دانش‌آموزان دختر ابتدایی منطقه شش آموزش و پرورش شهر تهران در سال تحصیلی ۴-۱۴۰۳ بودند. حجم نمونه ۳۰ نفر در نظر گرفته شد که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به‌صورت تصادفی در دو گروه مساوی شامل گروه‌های آزمایش و کنترل جایگزین شدند. در این مطالعه، ملاک‌های ورود به مطالعه شامل تابعیت ایرانی و سکونت در منطقه شش شهر تهران، داشتن سن ۱۲-۱۰ سال، نداشتن سابقه ابتلاء به اختلال‌های روانی و مصرف داروهای روان‌پزشکی، داشتن هوش طبیعی بر اساس پرونده تحصیلی، نداشتن بیماری جسمی و تمایل جهت شرکت در پژوهش و امضای رضایت‌نامه شرکت در پژوهش توسط والدین آنها بودند. همچنین، ملاک‌های خروج از مطالعه شامل غیبت بیش از یک جلسه، عدم همکاری و انجام تکالیف محوله، ایجاد اختلال در روند برگزاری جلسه‌های مداخله با وجود تذکر

کتبی و اعلام عدم تمایل به ادامه همکاری از سوی دانش‌آموزان یا والدین آنها بودند.

برای انجام این پژوهش پس از هماهنگی با مسئولان آموزش و پرورش منطقه شش شهر تهران اقدام به فراخوان و نمونه‌گیری به تعداد ۳۰ نفر شد و سپس نمونه‌های منتخب با توجه به ملاک‌های ورود به مطالعه به دو گروه مساوی تقسیم شدند. لازم به ذکر است که هم‌اهمیت و ضرورت پژوهش تبیین و هم‌درباره رعایت نکات اخلاقی مانند رازداری، محرمانگی، آزادی جهت شرکت در پژوهش یا انصراف از آن و غیره تعهد داده شد. دانش‌آموزان منتخب به دو گروه مساوی

تقسیم و یکی از گروه‌ها به‌عنوان گروه آزمایش و گروه دیگر به‌عنوان گروه کنترل انتخاب شد و گروه آزمایش ۱۰ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای تحت واقعیت درمانی قرار گرفت و در این مدت گروه کنترل هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد. لازم به ذکر است که پس از انجام پس‌آزمون از نمونه‌های هر دو گروه به دلیل شرکت در پژوهش تقدیر و تشکر به عمل آمد. مداخله در گروه آزمایش با روش واقعیت درمانی انجام و موضوع و هدف کلی، محتوای آموزشی و فعالیت‌ها و تکنیک‌ها و تکلیف خانگی آن به تفکیک جلسه‌ها در جدول ۱ گزارش شد.

جدول ۱. موضوع و هدف کلی، محتوای آموزشی و فعالیت‌ها و تکنیک‌ها و تکلیف خانگی در روش واقعیت درمانی به تفکیک جلسه‌ها

جلسه	موضوع و هدف کلی	محتوای آموزشی و فعالیت‌ها	تکنیک‌ها و تکلیف خانگی
اول	آشنایی، اعتمادسازی و معرفی برنامه	معرفی اعضا و درمانگر، توضیح اهداف و قوانین گروه، بحث درباره مسئولیت‌پذیری و اهمیت رفتارهای مثبت در روابط	فهرست نیازهای اساسی شخصی و اجتماعی و بازتاب تجربیات تعامل‌های روزانه
دوم	شناخت احساس‌ها و شیوه‌های ابراز آنها	معرفی انواع احساس‌ها، تحلیل موقعیت‌های احساسی روزمره و بحث درباره راه‌های سالم ابراز هیجان‌ها	تکنیک دست‌نامه احساس‌ها، ثبت احساس‌های روزانه و توصیف عوامل ایجاد آنها
سوم	ارزش‌ها و معنای زندگی	تبیین مفهوم ارزش‌های و معنای زندگی، بحث گروهی درباره ارزش‌های فردی و اجتماعی و نقش آنها در تصمیم‌گیری	تکنیک تحلیل ارزش‌ها و نوشتن گزارش درباره ارزش‌های مهم زندگی
چهارم	مسئولیت‌پذیری و انتخاب آگاهانه	بررسی رابطه بین انتخاب‌ها و پیامدها و بحث گروهی درباره مسئولیت در رفتار و تصمیم‌گیری	تکنیک تحلیل پیامدها و تمرین شناسایی انتخاب‌های مهم زندگی
پنجم	تفکر انتقادی و حل مسئله	آموزش اصول تفکر تحلیلی و تمرین گروهی برای تحلیل مسائل واقعی با استفاده از پرسش‌های کلیدی	تکنیک WIH، تحلیل یک مشکل واقعی و نوشتن داستان کوتاه بر اساس مراحل حل مسئله
ششم	تقویت خلاقیت و تفکر واگرا	انجام بازی‌ها و تمرین‌های خلاقانه، طراحی نمایش‌ها و راه‌حل‌های جدید برای چالش‌ها	بازی‌های نمایشی و فعالیت‌های گروهی خلاق و نگارش تجربه خلاقانه روزانه
هفتم	مهارت‌های ارتباطی موثر	آموزش گوش‌دادن فعال، بیان احساسات و احترام متقابل و حل تعارض	تمرین گوش‌دادن فعال، نامه نویسی با جملات من و تحلیل موقعیت‌های ارتباطی
هشتم	ارتباط غیرکلامی و مدیریت احساسات	آموزش نقش زبان بدن و حالات چهره و تمرین درک احساسات از طریق نشانه‌های غیرکلامی	تمرین بازخورد غیرکلامی و مشاهده و تحلیل ارتباطات غیرکلامی در محیط واقعی
نهم	همکاری و کار گروهی	آموزش اهمیت همیاری، نقش‌های گروهی و کار مشترک برای حل مسئله	تکنیک بارش مغزی، ایفای نقش و طراحی فعالیت گروهی خلاقانه
دهم	خودشناسی، جمع‌بندی و خودارزیابی	مرور آموزخته‌ها، تمرین خودآگاهی و ارزیابی نقاط قوت و ضعف شخصی و ارتباط مفاهیم هوش معنوی، خرد و خلاقیت	تکنیک جدول قوت‌ها و ضعف‌ها، تمرین سه چیز خوب و نوشتن نامه به خود در آینده

در این پژوهش از سه ابزار زیر جهت گردآوری داده‌ها استفاده شد.

۱. پرسشنامه هوش معنوی (Spiritual Intelligence Questionnaire): در مطالعه حاضر برای اندازه‌گیری هوش معنوی از پرسشنامه هوش معنوی (Abdollahzadeh et al (2009)

استفاده شد. پرسشنامه مذکور ۲۹ گویه داشت که برای پاسخگویی به هر گویه آن هفت گزینه از کاملاً مخالفم با نمره یک تا کاملاً موافقم با نمره هفت وجود داشت. نمره پرسشنامه هوش معنوی با مجموع نمره گویه‌ها محاسبه می‌شود و دامنه نمره‌های آن بین ۲۰۳-۲۹ است

۳. پرسشنامه خلاقیت (Creativity Questionnaire): در مطالعه حاضر برای اندازه‌گیری خلاقیت از پرسشنامه خلاقیت Torrance (1974) استفاده شد. پرسشنامه مذکور ۶۰ گویه داشت که برای پاسخگویی به هر گویه آن چهار گزینه از کم با نمره صفر تا زیاد با نمره سه وجود داشت. نمره پرسشنامه خلاقیت با مجموع نمره گویه‌ها محاسبه می‌شود و دامنه نمره‌های آن بین ۱۸۰-۰ است و نمره بیشتر حاکی از خلاقیت بالاتر می‌باشد. سازنده روایی محتوایی ابزار را با نظر متخصصان تایید و پایایی آن را با روش‌های آلفای کرونباخ و دونیمه کردن به ترتیب ۰/۸۰ و ۰/۶۷ گزارش کردند. در ایران، Koochi et al (2017) پایایی پرسشنامه خلاقیت را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آوردند. در پژوهش حاضر، مقدار پایایی با روش آلفای کرونباخ برای پرسشنامه خلاقیت ۰/۷۹ محاسبه شد. داده‌های این پژوهش با روش تحلیل کوواریانس تک‌متغیری در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ در سطح معناداری ۰/۰۵ تحلیل شدند.

یافته‌ها

ریزشی در نمونه‌های هیچ یک از دو گروه آزمایش و کنترل اتفاق نیفتاد. نتایج میانگین، انحراف معیار و شاپیرو-ویلک هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی به تفکیک گروه‌ها در جدول ۲ گزارش شد.

و نمره بیشتر حاکی از هوش معنوی بالاتر می‌باشد. سازندگان روایی محتوایی ابزار را با نظر متخصصان تایید و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش کردند. در پژوهش حاضر، مقدار پایایی با روش آلفای کرونباخ برای پرسشنامه هوش معنوی ۰/۹۱ محاسبه شد.

۲. مقیاس سنجش خردمندی (Wisdom Assessment Scale):

در مطالعه حاضر برای اندازه‌گیری خردمندی از مقیاس سنجش خردمندی Salmani Ardani et al (2009) استفاده شد. مقیاس مذکور ۳۶ گویه داشت که برای پاسخگویی به هر گویه آن پنج گزینه از کاملاً مخالفم با نمره یک تا کاملاً موافقم با نمره پنج وجود داشت. نمره مقیاس سنجش خردمندی با مجموع نمره گویه‌ها محاسبه می‌شود و دامنه نمره‌های آن بین ۱۸۰-۳۶ است و نمره بیشتر حاکی از خردمندی بالاتر می‌باشد. سازندگان روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی اکتشافی بررسی و نتایج حاکی از وجود هشت عامل خردمندی عمومی، خردمندی دینی، خردمندی عاطفی-هیجانی، خردمندی انسانی، خردمندی معنوی، خردمندی اخلاقی، خردمندی اجتماعی و خردمندی علمی بود و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش کردند. در پژوهش حاضر، مقدار پایایی با روش آلفای کرونباخ برای مقیاس سنجش خردمندی ۰/۸۵ محاسبه شد.

جدول ۲. نتایج میانگین، انحراف معیار و شاپیرو-ویلک هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی به تفکیک گروه‌ها

متغیر	مرحله	گروه	میانگین	انحراف معیار	آماره شاپیرو-ویلک	معناداری
هوش معنوی	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۲/۱۵	۱۳/۸۷	۰/۹۲	۰/۱۶
		کنترل	۳۳/۴۱	۱۴/۲۵	۰/۹۲	۰/۱۸
	پس‌آزمون	آزمایش	۴۵/۲۸	۱۲/۳۴	۰/۹۱	۰/۱۴
		کنترل	۳۶/۰۷	۱۳/۹۱	۰/۹۵	۰/۵۲
خرد	پیش‌آزمون	آزمایش	۲۷/۹۳	۱۳/۸۲	۰/۸۹	۰/۰۹
		کنترل	۳۰/۱۵	۱۴/۰۴	۰/۹۱	۰/۲۴
	پس‌آزمون	آزمایش	۴۲/۳۶	۱۱/۹۵	۰/۸۸	۰/۰۷
		کنترل	۳۲/۱۲	۱۴/۷۶	۰/۹۳	۰/۳۵
خلاقیت	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۱/۶۴	۱۴/۷۳	۰/۹۱	۰/۱۱
		کنترل	۳۲/۰۸	۱۵/۲۰	۰/۹۲	۰/۲۰
	پس‌آزمون	آزمایش	۴۶/۱۰	۱۲/۰۸	۰/۹۰	۰/۰۶
		کنترل	۳۳/۰۲	۱۴/۴۷	۰/۹۴	۰/۴۶

همگنی واریانس‌ها بر اساس آزمون لوین، فرض همگنی کوواریانس‌ها بر اساس آزمون ام‌باکس و فرض همگنی شیب خط رگرسیون بر اساس اثر تعاملی پیش‌آزمون و گروه رد نشدند ($P < 0/05$). نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری برای تعیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر هوش معنوی دانش‌آموزان دختر ابتدایی در جدول ۳ گزارش شد.

بر اساس نتایج قابل مشاهده در جدول ۲، در هر سه متغیر هوش معنوی، خرد و خلاقیت میانگین گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل از مرحله پیش‌آزمون نسبت به مرحله پس‌آزمون افزایش بیشتری یافته است. همچنین، بر اساس آزمون شاپیرو-ویلک فرض نرمال بودن هر سه متغیر در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون به تفکیک گروه‌های آزمایش و کنترل رد نشد ($P < 0/05$). همچنین، فرض

جدول ۳. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری برای تعیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر هوش معنوی دانش‌آموزان دختر ابتدایی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری	مجذوراتا	توان آزمون
پیش‌آزمون	۹۸۱/۶۲	۱	۹۸۱/۶۲	۱۷/۱۳	۰/۰۰۱	۰/۳۸	۰/۹۸
گروه	۱۰۸۷/۵۲	۱	۱۰۸۷/۵۲	۸/۸۳	۰/۰۰۶	۰/۲۴۷	۰/۸۱
خطا	۱۴۵۸/۳۷	۲۷	۵۴/۰۱				

واقعیت‌درمانی بر خرد دانش‌آموزان دختر ابتدایی در جدول ۴ گزارش شد.

بر اساس نتایج قابل مشاهده در جدول ۳، واقعیت‌درمانی باعث افزایش هوش معنوی در دانش‌آموزان دختر ابتدایی شد ($P < 0/006$). نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری برای تعیین اثربخشی ($F=8/83$).

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری برای تعیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر خرد دانش‌آموزان دختر ابتدایی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری	مجذوراتا	توان آزمون
پیش‌آزمون	۷۶۲/۳۸	۱	۷۶۲/۳۸	۱۷/۰۴	۰/۰۰۱	۰/۳۸	۰/۹۷
گروه	۱۱۲۱/۴۷	۱	۱۱۲۱/۴۷	۲۵/۰۷	۰/۰۰۱	۰/۴۸	۰/۹۹
خطا	۱۲۰۸/۳۲	۲۷	۴۴/۷۵				

واقعیت‌درمانی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی در جدول ۵ گزارش شد.

بر اساس نتایج قابل مشاهده در جدول ۴، واقعیت‌درمانی باعث افزایش خرد در دانش‌آموزان دختر ابتدایی شد ($P < 0/001$). نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری برای تعیین اثربخشی ($F=25/07$).

جدول ۵. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری برای تعیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری	مجذوراتا	توان آزمون
پیش‌آزمون	۸۳۴/۲۹	۱	۸۳۴/۲۹	۱۴/۴۰	۰/۰۰۱	۰/۳۶	۰/۹۶
گروه	۱۳۱۹/۵۳	۱	۱۳۱۹/۵۳	۲۲/۷۸	۰/۰۰۱	۰/۴۵	۰/۹۸
خطا	۱۵۶۳/۸۳	۲۷	۵۷/۹۲				

بر اساس نتایج قابل مشاهده در جدول ۵، واقعیت‌درمانی باعث افزایش خلاقیت در دانش‌آموزان دختر ابتدایی شد ($P < 0/001$). ($F=22/78$).

بحث و نتیجه‌گیری

تلاش برای بهبود ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان امروز برای پیشبرد اهداف آتی کشور اهمیت زیادی دارد و بر همین اساس،

درمانی بتواند بر خرد در دانش‌آموزان دختر اثر بگذارد و سبب افزایش خرد در آنان گردد.

نتایج دیگر این پژوهش نشان داد که واقعیت‌درمانی باعث افزایش خلاقیت در دانش‌آموزان دختر ابتدایی شد که این نتیجه با نتایج پژوهش [Emadian et al \(2018\)](#) همسو بود. در تبیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر افزایش خلاقیت دانش‌آموزان می‌توان گفت خلاقیت زمانی شکوفا می‌شود که فرد از ترس قضاوت دیگران و احساس ناتوانی رها شود. واقعیت‌درمانی با تقویت کنترل درونی دانش‌آموزان را از وابستگی به تایید بیرونی رها می‌کند و به آنها جسارت تجربه‌گری می‌دهد. پرورش خلاقیت نوعی فعلیت‌بخشی به یکی از ابعاد مهم وجودی انسان است و واقعیت‌درمانی حس مسئولیت، خودآگاهی و آزادی درونی را در دانش‌آموز تقویت می‌کند و بستری را برای شکوفایی فراهم می‌آورد. بنابراین، واقعیت‌درمانی از طریق تقویت مسئولیت‌پذیری، خودشناسی، کنترل درونی و تصمیم‌گیری هدفمند توانست سبب افزایش خلاقیت گردد. با توجه به مطالب مطرح‌شده، منطقی به نظر می‌رسد که واقعیت‌درمانی بتواند بر خلاقیت در دانش‌آموزان دختر اثر بگذارد و سبب افزایش خلاقیت در آنان گردد.

این پژوهش با محدودیت‌هایی مواجه بود که از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به تک‌جنسیتی بودن جامعه پژوهش، محدود شدن نمونه پژوهش به دانش‌آموزان دختر ابتدایی منطقه شش آموزش و پرورش شهر تهران، استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس، استفاده از ابزارهای خودگزارشی جهت گردآوری داده‌ها و عدم بررسی پایداری نتایج پژوهش در دوره‌های پیگیری کوتاه‌مدت و بلندمدت اشاره کرد. بنابراین، انجام پژوهش بر روی دانش‌آموزان پسر، دانش‌آموزان سایر مناطق شهرها، استفاده از روش‌های نمونه‌گیری با خطای کمتر مانند روش‌های نمونه‌گیری تصادفی و پیگیری نتایج در بلندمدت پیشنهاد می‌شود. طبق یافته‌های این پژوهش مبنی بر اثربخشی واقعیت‌درمانی بر افزایش هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی، پیشنهاد می‌شود که مشاوران و درمانگران از روش واقعیت‌درمانی برای افزایش هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی استفاده نمایند.

تعارض منافع

هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر هوش معنوی، خرد و خلاقیت دانش‌آموزان دختر ابتدایی شهر تهران بود.

نتایج این پژوهش نشان داد که واقعیت‌درمانی باعث افزایش هوش معنوی در دانش‌آموزان دختر ابتدایی شد که این نتیجه با نتایج پژوهش‌های [Abdollahzadeh \(2020\)](#) و [Imanifar & Mahmoudi \(2020\)](#) همسو بود. در تبیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر افزایش هوش معنوی دانش‌آموزان می‌توان گفت که افزایش هوش معنوی نشان‌دهنده رشد توانمندی دانش‌آموزان در یافتن معنا، هدف و جهت در زندگی است. در جلسه‌های واقعیت‌درمانی، دانش‌آموزان یاد گرفتند که رفتارهای ناکارآمد را بشناسند، انتخاب‌های مسئولانه‌تری داشته باشند و در پرتو این انتخاب‌ها، معنا و هدف تازه‌ای برای زندگی خود تعریف کنند. از آنجایی که هوش معنوی به معنای توانمندی قراردادن رفتار و زندگی فرد در چارچوبی معنادار و ارزشی است، لذا واقعیت‌توانست بر خودآگاهی، پذیرش مسئولیت و درک هدف زندگی تاکید کند و زمینه را برای پیوند دوباره انسان با خدا و معنویت برقرار سازد و سبب افزایش هوش معنوی گردد. با توجه به مطالب مطرح‌شده، منطقی به نظر می‌رسد که واقعیت‌درمانی بتواند بر هوش معنوی در دانش‌آموزان دختر اثر بگذارد و سبب افزایش هوش معنوی در آنان گردد.

دیگر نتایج این پژوهش نشان داد که واقعیت‌درمانی باعث افزایش خرد در دانش‌آموزان دختر ابتدایی شد که این نتیجه از جهاتی با نتایج پژوهش [Zahedi et al \(2021\)](#) همسو بود. در تبیین اثربخشی واقعیت‌درمانی بر افزایش خرد دانش‌آموزان می‌توان گفت که خرد نتیجه ترکیب دانش، تجربه، همدلی و خودنظم‌دهی است و وقتی دانش‌آموزان یادگیرند که بر اساس واقعیت و نه بر اساس توهم و اجتناب از سرزنش دیگران تصمیم بگیرند به مرحله‌ای از خرد دست یافتند. نکته حائز اهمیت دیگر اینکه خرد نیرویی است که در پرتو هدایت الهی به سوی خیر و صلاح جهت می‌یابد و پیوندی ناگسستنی بین معرفت و ارزش برقرار می‌سازد. بنابراین، آموزش واقعیت‌درمانی توانست بر خرد اثر بگذارد و فرد را از واکنش‌های هیجانی نامناسب دور کرده و به سوی تأمل، بررسی پیامد و انتخاب مسئولانه سوق دهد. با توجه به مطالب مطرح‌شده، منطقی به نظر می‌رسد که واقعیت

systematic narrative review. *Journal of Pain and Symptom Management*, 61(2), 384-394.
<https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2020.08.016>

Emadian, S. O., Teymurian, A., & Taghavi Sarokolaei, Z. (2018). *The effectiveness of reality therapy on creativity and academic self-efficacy of female students in the second year of secondary school in the first district of Sari city*. Tehran: Second International Conference on Innovation and Research in Educational Sciences, Management and Psychology. <https://civilica.com/doc/786810>

Fidelis, A., Moreira, A. C., & Vitoria, A. (2024). Multiple perspectives of spiritual intelligence: A systematic literature review. *Social Sciences & Humanities, Open*, 9, 100879.
<https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.100879>

Gluck, J., Gussnig, B., & Schrottenbacher, S. M. (2020). Wisdom and value orientations: Just a projection of our own beliefs? *Journal of Personality*, 88(4), 833-855. <https://doi.org/10.1111/jopy.12530>

Gerver, C. R., Griffin, J. W., Dennis, N. A., & Beaty, R. E. (2023). Memory and creativity: A meta-analytic examination of the relationship between memory systems and creative cognition. *Psychonomic Bulletin & Reviews*, 30(6), 2116-2154.
<https://doi.org/10.3758/s13423-023-02303-4>

Hageman, E., & Lynch, S. E. (2026). Pharmacy and gen-Z: Understanding the interests and motivations of high school students exploring health professions. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 18(3), 102561.
<https://doi.org/10.1016/j.cptl.2025.102561>

Holm-Hadulla, R. M., Hofmann, F. H., Sperth, M., & Mayer, C. H. (2021). Creativity and psychopathology: An interdisciplinary view. *Psychopathology*, 54(1), 39-46.
<https://doi.org/10.1159/000511981>

Imanifar, H. R., & Mahmoudi, S. (2020). Comparing the effect of reality therapy and spiritual-religious psychotherapy based on Islamic teachings on the quality and meaning of life of divorced female heads of households in Fasa City. *Journal of Pizhuhish Dar Din Va Salamat*, 6(3), 74-88.
<https://doi.org/10.22037/jrrh.v6i3.2523>

Koohi, A., Ahmadi, Gh., Ashoori, J., & Beyrami, R. (2017). The relationship between management styles, creativity and organizational commitment with job satisfaction of managers. *Journal of Educational and Scholastic Studies*, 6(2), 9-28.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.2423494.1396.6.2.1.0>

Lindbegh, C. A., Romero-Kornblum, H., Weiner-Light, S., Young, J. C., Fonseca, C., You, M., & et al. (2022). Wisdom and fluid intelligence are dissociable in healthy older adults. *International Psychogeriatrics*, 34(3), 229-239.
<https://doi.org/10.1017/s1041610221000521>

بین نویسندگان این مقاله هیچ تعارض منافی وجود نداشت.

حامی مالی

مطالعه حاضر با هزینه شخصی و بدون هیچ حمایت مالی صورت پذیرفت.

ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش هم اهمیت و ضرورت پژوهش برای نمونه‌ها تبیین و هم درباره رعایت نکات اخلاقی مانند رازداری، محرمانگی، آزادی جهت شرکت در پژوهش یا انصراف از آن و غیره به آنها تعهد داده شد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان مقاله حاضر با یکدیگر مشارکت داشتند.

تشکر و قدردانی

در این پژوهش از همه کسانی که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم سهمی در انجام این پژوهش داشتند تقدیر و تشکر به عمل آمد..

References

- Abdollahzadeh, H., Bagherpoor, M., Bozjmehrani, S., & Lotfi, M. (2009). *Spiritual intelligence (concepts, assessments and its implications)*. Tehran: Ravansanji Publication. <https://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/1821942>
- Abdollahzadeh, H. (2020). The effect of group reality therapy on moral intelligence and academic adjustment of students. *Journal of School Psychology and Institutions*, 9(1), 115-133.
<https://doi.org/10.22098/jsp.2020.906>
- Abou, L., Malala, V. D., Yarnot, R., Alluri, A., & Rice, L. A. (2020). Effects of virtual reality therapy on gait and balance among individuals with spinal cord injury: A systematic review and meta-analysis. *Neurorehabilitation and Neural Repair*, 34(5), 375-388. <https://doi.org/10.1177/1545968320913515>
- Al-Madadha, A., Al-Adwan, A. S., & Falahat, M. (2026). How emotional intelligence and spiritual intelligence foster employee engagement and organizational success. *Journal of Modelling in Management*, 21(2), 734-753.
<https://doi.org/10.1108/JM2-02-2025-0064>
- Brudek, P., Steuden, S., & Kaleta, K. (2023). Wisdom and wellbeing in polish older adults: The mediating role of forgiveness. *Frontiers in Psychology*, 14(1163113), 1-9.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1163113>
- Chen, Z., Zhu, M., Zheng, L., & Xie, X. (2022). Personal wisdom and quality of life among Chinese older adults. *Journal of Health Psychology*, 27(7), 1646-1658. <https://doi.org/10.1177/1359105321999093>
- Chow, H., Hon, J., Chua, W., & Chuan, A. (2021). Effect of virtual reality therapy in reducing pain and anxiety for cancer-related medical procedures: A

- Rumzie, M., & Figura, C. (2024). Use of virtual reality therapy (VRT) for home-based pain management, an observational cohort study. *Journal of Medical Extended Reality*, 1(1), 93-99. <https://doi.org/10.1089/jmxr.2023.0006>
- Salmani Ardani, M., Shahriari Ahmadi, M., & Davaei, M. (2021). An investigation of psychometric properties of wisdom assessment scale for students. *Journal of Child Mental Health*, 7(4), 129-147. <http://dx.doi.org/10.52547/jcmh.7.4.9>
- Song, B., Ye, T., Gaom Y., Lin, J., Luo, J., Zhong, X., & et al. (2026). Mediating role of nurses' perceived professional benefits between ICU nurses' emotional intelligence and spiritual care competency: A multicentre cross-sectional study. *Journal of Clinical Nursing*, 35(1), 182-193. <https://doi.org/10.1111/jocn.17814>
- Stinson, G. P., Kass, J. D., & Canales, M. T. (2025). Assessing the impact of a surgical skills outreach program on high school students. *Journal of Surgical Research*, 316, 45-52. <https://doi.org/10.1016/j.jss.2025.10.034>
- Toh, E., Yoong, S. Q., Myint, O. W., Leong, Q. N., & Jiang, Y. (2025). Effect of virtual reality therapy on pain relief in sports rehabilitation for young adults: A systematic review and meta-analysis. *Annals of Physical and Rehabilitation Medicine*, 68(4), 101949. <https://doi.org/10.1016/j.rehab.2025.101949>
- Torrance, E. P. (1974). *Scientific views if creativity*. New York: McGraw-Hill. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1974095>
- Wiederhold, B. K., & Weiderhold, M. D. (2025). Virtual reality therapy combined with physiological monitoring provides effective treatment, with objective metrics, for post-traumatic stress disorder. *Expert Review of Medical Devices*, 22(2), 117-119. <https://doi.org/10.1080/17434440.2025.2454930>
- Yin, P., & Liu, N. (2025). The relationship between components of EFL teachers' spiritual intelligence and their work engagement. *Acta Psychologica*, 257, 105093. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.105093>
- Zahedi, R., Mojtabaie, M., & Rafieipour, A. (2021). Comparing the effectiveness of reality therapy and the approach of interactional behavior analysis on character strength in infertile women. *Medical Sciences Journal of Islamic Azad University*, 31(4), 432-441. <http://dx.doi.org/10.52547/iau.31.4.432>
- Zhou, J., Oldham, G. R., Chuang, A., & Hsu, R. S. (2022). Enhancing employee creativity: Effects of choice, rewards and personality. *The Journal of Applied Psychology*, 107(3), 503-513. <https://doi.org/10.1037/apl0000900>
- Lu, N., Sun, Q., Jiang, N., & Lou, V. W. Q. (2022). Does wisdom moderate the relationship between burden and depressive symptoms among family caregivers of disabled older adults in China? A multiple-group path analysis. *Aging & Mental Health*, 26(8), 1572-1579. <https://doi.org/10.1080/13607863.2021.1935454>
- Ma, Q., & Wang, F. (2022). The role of students' spiritual intelligence in enhancing their academic engagement: A theoretical review. *Frontiers in Psychology*, 13(857842), 1-6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.857842>
- Mashami, R. A., Ahmadi, A., & Pahliah, P. (2025). Green chemistry and cultural wisdom: A pathway to improving scientific literacy among high school students. *Social Sciences & Humanities Open*, 11, 101653. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101653>
- Millhollin, J., Lee, W. W., Weststrate, N. M., Osterberg, L., & Woodruff, J. N. (2025). Seeking medical wisdom: Development of a physician-defined practical model of wise competence. *Medical Education*, 59(9), 938-949. <https://doi.org/10.1111/medu.15709>
- Morgan, O., Zhao, S., & Casasanto, D. (2025). Handedness and creativity: Facts and fictions. *Psychonomic Bulletin & Review*, 32(6), 2472-2506. <https://doi.org/10.3758/s13423-025-02717-2>
- Nilsson, H. (2024). Spiritual intelligence: A vital component of consolation within rehabilitation for medical social workers. *Social Work in Health Care*, 63(8-10), 585-599. <https://doi.org/10.1080/00981389.2024.2425611>
- Oyewunmi, A. E., Adedeji, O., & Adegbuyi, A. (2023). Spiritual intelligence in the workplace: is there a dark side? *Journal of Organizational Change Management*, 37(4), 704-716. <https://doi.org/10.1108/JOCM-06-2023-0255>
- Perchtold-Stefan, C. M., Rominger, C., Papousek, I., & Fink, A. (2023). Functional EEG alpha activation patterns during malevolent creativity. *Neuroscience*, 522, 98-108. <https://doi.org/10.1016/j.neuroscience.2023.05.006>
- Pesce, C., & Tocci, N. (2024). Creativity and consciousness in motion: The roundtrip of "mindful" and "mindless" processes in embodied creativity. *Progress in Brain Research*, 287, 123-151. <https://doi.org/10.1016/bs.pbr.2024.05.006>
- Rajendram, C., Ken-Dror, G. K., Han, T., & Sharma, P. (2022). Efficacy of mirror therapy and virtual reality therapy in alleviating phantom limb pain: a meta-analysis and systematic review. *BMJ Military Health*, 168(2), 173-177. <https://doi.org/10.1136/bmjilitary-2021-002018>
- Redo, N. A., Gutierrez, M. A. M., & Cano, J. D. V. (2021). Dimensions of creativity in secondary school high-ability students. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 11(3), 953-961. <https://doi.org/10.3390/ejihpe11030070>